

Expunere de motive

Instituția căsătoriei este și în prezent principală formă de existență a celulei fundamentale a societății - familia. Cu toate acestea, atât istoria omenirii și a științei dreptului, cât și contemporaneitatea au consacrat, ca realitate socială incontestabilă, și o formă alternativă de parteneriat neadulterin între două ființe umane de sex opus - **concubinajul** sau **uniunea consensuală**.

Concubinajul sau **uniunea consensuală** este relația de fidelitate dintre două persoane de sex opus, adulte, care își manifestă dragostea reciprocă și angajamentul individual pentru atingerea unor scopuri de viață comune, prin aceea că locuind împreună și folosind în comun bunurile pe care le dețin, ei se comportă în societate ca soț și soție. Studiile în materie ale sociologilor români Cristian Ciupercă și Iolanda Mitrofan (publicate în **Revista Română de Sociologie nr.5-6/1999**) au evidențiat un fapt paradoxal, anume că uniunile consensuale propagă regula fidelității liber-consimțite cu mai multă tărie chiar decât mariajul!

Sub aspectul său de drept civil, instituția căsătoriei este de dată relativ recentă, concubinajul existând, în schimb, atât înainte, cât și după apariția căsătoriei. Astfel, în dreptul roman, concubinajul a fost tratat ca o căsătorie de un rang juridic inferior. În acest sens trebuie menționată din **Corpus Juris Civilis**, **Lex Julia de vi publica et privata**, care în **Cartea a VII-a, Digesta (Marcellus)** conține următoarea dispoziție: "*Nici unul dintre concubini nu va fi făcut vinovat de crima de adulter pentru că trăiește în concubinaj, întrucât concubinajul există prin lege și aceasta nu implică o pedeapsă.*".

În **jus valachicus** - din timpul feudalismului românesc relațiile conjugale din afara căsătoriei, cât și cele din afara concubinajului notoriu - **care nu era un fapt imoral!** - erau considerate infracțiuni și pedepsite ca atare.

Cercetarea sociologică a familiei tradiționale a reliefat că valoarea supremă a instituției căsătoriei o constituie **autoritatea**; potrivit acesteia structura familiei consacră superioritatea bărbaților asupra femeilor, a vârstnicilor asupra tinerilor și a părinților asupra copiilor. Actualmente - ca urmare a schimbării sistemului de valori morale în lumea contemporană - are loc o mutație prin care valoarea supremă a familiei moderne tinde să devină "cooperarea între parteneri".

În acest sens, preferința cuplurilor heterosexuale pentru concubinaj sau **uniunea consensuală** între parteneri a devenit foarte frecventă, după 1970, atât în Europa, cât și în SUA. Această mutație - surprinsă de sociologi occidentali de renume precum Jean Kellerhals și Louis Roussel - a zdruncinat considerabil atitudinile sociale stereotipe care blamau, până nu demult, acest tip de conviețuire. Ca urmare, asistăm, pe plan mondial, la o tendință din ce în ce

mai pregnantă de înlocuire a mariajului legal constituit - ce se manifestă prin creșterea numărului divorțurilor și al reducerii, concomitent cu reducerea numărului recăsătoririlor - cu noul model familial mai puțin restrictiv al **uniunii consensuale**. Această mutație la nivelul mentalității cuplurilor heterosexuale se manifestă inclusiv în România - după cum au evidențiat studiile sociologilor români I. Mihăilescu și Voinea. Astfel celula familială a societății românești și-a pierdut mult din caracterul său de instituție socială, cuplul familial fiind interesat mai mult de satisfacerea propriilor interese decât de realizarea funcțiilor pe care societatea le atribuia tradiției instituției familiale. Chiar dacă mai estompat decât în țările occidentale, familia românească - sub presiunea economică puternică a scăderii continue a nivelului de trai al populației în ultimul deceniu - a cunoscut în structura ei o serie de alterări și transformări a căror manifestare negativă a însemnat apariția unor fenomene sociale ca violența familială, insatisfacția conjugală, falsa comuniune. În acest context social, **Anuarul statistic al României pentru anul 1999** a înregistrat o creștere a numărului divorțurilor - de la 54.904 în 1993, la 56.370 în 1998 - și, totodată, o scădere a numărului căsătoriilor - de la 161.595 în 1993, la 145.303 în 1998.

Date fiind aceste realități sociale incontestabile, am elaborat această propunere legislativă cu scopul de a oferi cuplurilor heterosexuale o alternativă legală cu mai puține constrângeri sau obligații, dar cu unele drepturi - ce nu sunt identice cu cele aparținând instituției căsătoriei legitime. Am considerat că recunoașterea legală a uniunii consensuale între partenerii de sex opus ar contribui la reglementarea acestui fenomen în creștere în România și ar determina, pe de o parte, acordarea unei minime protecții sociale pentru aceste categorii de cupluri - în conformitate cu reglementările internaționale cele mai noi în materia drepturilor omului - iar, pe de altă parte, ar ușura sarcina statului în ceea ce privește numărul copiilor abandonați, care proveneau în parte și din această formă de conviețuire, cu toate efectele benefice ce ar rezulta din aceasta, atât din punct de vedere umanitar, cât și - nu în ultimă instanță - economic! Tot în acest context, în afara relaxării presiunii conveniențelor specifice instituției căsătoriei asupra cuplurilor heterosexuale din societatea românească, s-ar ajunge, odată cu introducerea acestei forme legale de conviețuire, la reducerea semnificativă a numărului de procese de divorț și chiar de partaj - care ocupă, în prezent, o parte bună din timpul instanțelor judecătorești. În acest sens, după cum rezultă tot din **Anuarul statistic al României pentru anul 1999, secțiunea "Justiție și starea infracțională"**, în 1993 se înregistrau un număr de 192.222 de acțiuni privind dreptul persoanei și familiei, dintr-un total de 532.795 de litigii civile intrate la instanțele judecătorești - ceea ce reprezintă o proporție de 36,07 %. În 1998, se înregistrau un număr de 157.295 acțiuni în justiție de tipul menționat, dintr-un total de 437.368 litigii civile - ceea ce reprezintă 35,96%. În actualul context în care numărul proceselor pe rol care revin unui judecător este

de trei ori mai mare decât pentru un judecător din SUA, credem că recunoașterea legală a concubinajului, cu toate efectele social-juridice benefice pe care le-ar genera, justifică promovarea și susținerea prezentei inițiative legislative. Între aceste efecte trebuie amintit și faptul că legalizarea concubinajului ar contribui la reducerea numărului de copii născuți în afara căsătoriei - care a ajuns la proporții îngrijorătoare între anii 1997-2000 - respectiv fiecare al cincilea născut a avut ca mamă o femeie care nu era căsătorită! Aceasta s-ar realiza prin includerea cheltuielilor pentru creșterea și educarea copiilor rezultați din conviețuire, cât și a celor proveniți dintr-o căsătorie sau relație anterioară în cadrul așa-numitelor "**cheltuieli comune**" - care sunt stipulate expres într-o convenție între concubini numită "**contract de uniune consensuală**".

Trebuie precizat că **uniunea consensuală** este adoptată în special de tineri, ca o reacție la dificultatea asigurării condițiilor economice minime necesare pentru întemeierea unei căsătorii legitime. Însă concubinajul nu este doar un mod de a conviețui câțiva ani înaintea căsătoriei sau de a constitui o a doua relație fără formele legale, ci un nou model de coabitare, susceptibil de a cunoaște, în viitor, o mare extindere. Este semnificativ pentru scopul acestei inițiative legislative un sondaj în rândul tinerilor cu pregătire superioară din toate zonele țării (a se vedea *Revista Română de Sociologie nr.5-6*, pg.496-498). Acesta a evidențiat faptul că 42,5% dintre subiecți au fost de acord cu uniunea consensuală, 41,6% au fost parțial de acord, iar 11,6% nu au fost deloc de acord. În acest context, este interesant de semnalat că sondajul a relevat existența unor diferențieri ale opțiunilor favorabile concubinajului, în funcție de zona geografică din care proveneau subiecții, după cum urmează: 87,5% dintre tinerii de Transilvania, 50% dintre tinerii din Oltenia și doar 40% dintre tinerii din Dobrogea, 37,8% în Muntenia și 36,3% opinii de susținere în Moldova. La elaborarea acestei inițiative legislative s-a avut în vedere și legislația existentă în materie în numeroase țări occidentale. În Europa, Danemarca are o astfel de lege intitulată "**Legea înregistrării parteneriatului**" - ce a intrat în vigoare de la 1 iunie 1989, Belgia are **Legea privind legalizarea coabitării** din 23 noiembrie 1998, intrată în vigoare de la 1 ianuarie 2000; Aragonul și Catalonia - ca provincii cu legislație autonomă în cadrul Spaniei - au o "**Lege privind cuplurile necăsătorite**"; Suedia are o lege similară intitulată "**Legea parteneriatului familial**"; mai au legislație similară: Islanda ("**Registered Partnership Act**" - 1996), Olanda ("**Registered Partnership Act**" - 1998), Norvegia ("**Registered Partnership Act**" - 1990).

De asemenea, sunt în curs de adoptare legi cu același obiect în Portugalia, Finlanda, Germania, Canada și Australia. Astfel de legi - sub titulatura de "**common-law marriage**" sau "**informal marriage**" - există, actualmente, în zece dintre statele din componența SUA (Alabama, Colorado, Kansas, Rhode Island; South Carolina, Iowa, Montana, Oklahoma, Pennsylvania,

Texas) și Districtul Columbia. Merită remarcat faptul că adoptarea unei legi privind concubinajul a fost rezultatul unui proces de 10 ani în Franța și s-a finalizat prin "**Legea solidarității civile**", intrată în vigoare la 15 noiembrie 1999.

Pentru aplicarea prezentei inițiative legislative nu este necesară alocarea de resurse suplimentare de la buget, întrucât din taxele de înregistrare a contractului de uniune consensuală în registrul special înființat în cadrul oficiilor de stare civilă din subordinea primăriilor, precum, și din taxele de notificare a încetării relației de concubinaj, autoritățile locale pot acoperi modicele cheltuieli de personal și administrative cerute de aplicarea acestei legi.

Având în vedere cele de mai sus, supunem dezbaterii Parlamentului următoarea propunere legislativă: